

Tisztelt Olvasó!

Tisztelt Olvasó!

Az első szám megjelenése óta eltelt egy esztendő. Az elmúlt év sok újat hozott a Magyartarka Tenyésztők Egyesületének életében. Taglétszámunk közel hétszázra nőtt. Ehhez igazodva Közgyűlésünk elfogadta a megújított Alapszabályt, mely szerint a 2003-as évben hét régióban regionális közgyűléseken választja meg tagságunk a küldött közgyűlés küldötteit. Elfogadtuk az új Tenyésztési programunkat és szabályzatait, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium három évre megújította tenyésztő szervezeti elismerésünket. Az Országgyűlés Főtitkárságán Egyesületünket a bejegyzett országos érdekképviselői és társadalmi szervezetek jegyzékébe nyilvántartásba vették.

A statisztikai jelentések szerint Magyarország tehénlétszáma 2002-ben is folyamatosan csökkent, de a magyartarka fajta létszáma a szaporítóanyag értékesítéséből és az Egyesület taglétszám növekedéséből ítélve úgy gondoljuk nem csökkent. A biztató tendenciák adjanak erőt és sikert mindazoknak, akik a fajta tenyésztésén fáradoznak. Ehhez kívánunk tenyésztőinknek és olvasóinknak békés karácsonyt, eredményekben és sikerekben gazdag boldog új esztendőt.

Füller Imre

ügyvezető igazgató

TARTALOMJEGYZÉK

Tájékoztató a 2002-es fejhetőség-vizsgálat eredményeiről	4
Együtt az előrehaladásért	5
Ficsór Árpád, Dunaharaszti	6
Kiállítás Kaposváron	7
Húshasznú anyatehenek tejtermelése	8
Beszámoló a hús-ITV eredményeiről	10
A magyartarka fajta szerepe és perspektívája a kisüzemi szarvasmarha tartásban	12
ICAR, Interbull közgyűlés	15
Húsmarhatenyésztési tanácskozás Keszthelyen	16
Rövidhírek	17
Forgalmazható tenyészbikák	18

**A Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
információs lapja**

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Holló István
Húth Balázs
Ments András
Dr. Stefler József

Főszerkesztő: Füller Imre

Szerkesztőség:
Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
Egyesületi Iroda
7150 Bonyhád, Zrínyi út 3.
tel.: 74/451-022, fax: 74/450-022
e-mail: magyartarka@axelero.hu

ISSN 1587-9305

Kiadó: Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
2755 Kocsér, Kossuth u. 3.
tel.: 53/558-531
e-mail: mtarka@matavnet.hu

Felelős kiadó: Tóth Róza
Lektor: Vadászné Varnyú Anikó
DTP: Szalai Norbert

Nyomda: Pethő & Társa Nyomda
Megjelenés: negyedévente 5.000 példányban

Készült a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium támogatásával

Húth Balázs

TÁJÉKOZTATÓ A 2002. ÉVI FEJHETŐSÉG-VIZSGÁLAT EREDMÉNYEIRŐL

A Magyarartarka Tenyésztők Egyesülete 2000-ben döntött a fejhetőség-vizsgálatnak a magyarartarka fajta szelekciós rendszerébe történő beépítéséről. A vizsgálatok egy éves eredményeiről, tendenciáiról lapunk első számában számoltunk be.

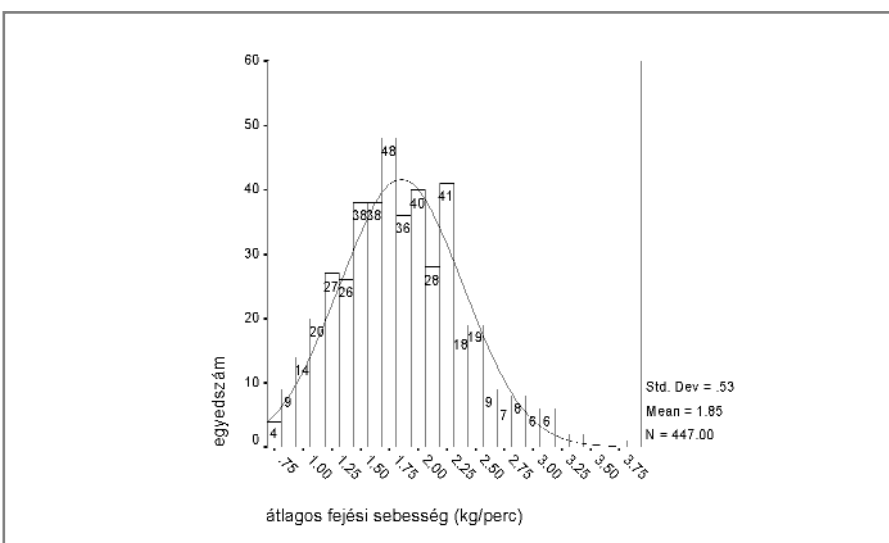
Azóta ismét eltelt egy év, a mérésekhez használt eszközpark tovább korszerűsödött, ugyanis Egyesületünk ez évben FVM pályázati forrásból nyolc darab Lacto Corder elektronikus tejmérőt vásárolt, amelyet a Tru-Test tejmérőkkel párhuzamosan használunk a mérések végrehajtásához. Az örömdetes szaporodó méréseknek köszönhetően fejlődött, rutinszerűvé vált a vizsgálatok gyakorlati kivitelezése. A munkák az üzemi munkaszervezés technológiába jól beilleszthetőek, ugyanis időigényük nem nagyobb egy hagyományos módon végrehajtott "befejésnél". Természetesen a fent leírtak köszönhetőek annak a megbízható működésű és korszerű eszközparknak is, amelyeket a mérések gyakorlati végrehajtásához felhasználunk.

2002. január 1. és november 30. között összesen 1101 első- és többlaktációs magyarartarka tehén vizsgálatára került sor. Mivel "A magyarartarka fajta nyilvántartásának, törzskönyvezésének és teljesítményvizsgálatának szabályzata" előírja, hogy a fejhetőség-vizsgálat eredményeinek kiértékelésekor csak azon tehenek eredményei vehetők figyelembe, amelyek fejhetőségi paraméterei a laktáció 50-180. napja között kerültek rögzítésre, így a statisztikai vizsgálatokat egy 447 tehénből álló populáción végeztük el. Az átlagos fejési sebesség populációátlaga 1,85 kg/perc, amely 0,15 kg/perc értékkel meghaladja az egy évvel ezelőtti végzett mérését, de még így is 0,2 kg/perccel elmarad a tenyészcélban rögzített értéktől.

A táblázatból látható, hogy az átlagos és a maximális fejési sebesség között mindössze 0,9 kg/perc az eltérés, amely állományszinten egy kiegyensúlyozott,

Paraméter	n	átlag	± s
Tejmennyiség (kg)	447	11,10	3,20
Maximális fejési sebesség (kg/perc)	447	2,75	0,86
Átlagos fejési sebesség (kg/perc)	447	1,85	0,53
Δ főfejés ideje (perc)	447	6,18	2,49

1. táblázat A fejhetőségi paraméterek alakulása

1. ábra Az átlagos fejési sebesség eloszlása

egyenletes tejeleadást eredményez, csökkentve a tőgygyulladás kialakulásának kockázatát.

Az ábráról leolvasható, hogy a vizsgált populáció 28%-ának (125 egyed) átlagos fejési sebessége 1,00-1,50 kg/perc között mozgott, 36%-nak átlagos fejési sebessége pedig 1,51-2,00 kg/perc között alakult. A fejhetőség-vizsgálatok folytatásának szükségessége mellett szól az a tény is, hogy a tehénállomány mindössze 30%-ánál tapasztaltuk a hegyitarka fajta kör esetében elfogadott 2,01-3,00 kg/perc átlagos fejési sebesség értéket. A közölt adatok is alátámasztják Egyesületünk azon törekvését, hogy a fejhetőség-vizsgálatokat folytatni kell, annak érdekében, hogy a magyarartarka populációból mielőbb kiszűrhetők legyenek a korszerű fejéstechnológiákhoz alkalmazkodni nem képes egyedek. Nem feledkezhe-

tünk meg arról a tényről sem, hogy a modern Európa hegyitarka tenyésztésében egy kiegyensúlyozott tejtermelés mellett, ökológiailag stabil, kiváló ellenálló képességgel és hosszú hasznos élettartammal bíró tehénállományok jelentik a versenyképesség határait. A felsorolt szempontok tovább növelik az ún. Fitness-tulajdonságok jelentőségét. A leírtakat beszédesen szemlélteti az a tény, hogy az összevont tenyészérték-indexben (GZW) a tejtenyészérték (MW) és a Fitness-tenyészérték azonos súllyal, 40-40%-kal szerepel! Az egységesülő, nemzeti határokat túllépő hegyitarka tenyésztésben a hazai tenyésztésű magyarartarka tenyészbi-kák nemzetközi versenyképességét tovább növelné, ha az örömdetes módon meghatározásra kerülő szomatikus sejt-szám-tenyészérték mellett fejési sebesség tenyészértékkel is rendelkeznének.

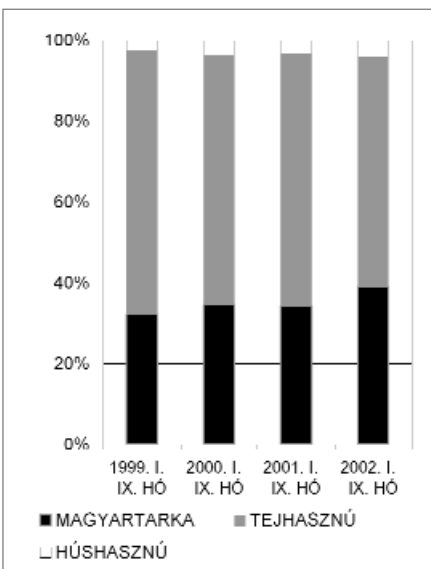
Társaságunk és a Magyartarka Tenyésztők Egyesülete az állattenyésztési törvény értelmében 1995-ben kötötte meg az együttműködési szerződését.

A megkötött szerződésben a magyartarka fajta tenyésztési programjának megvalósítására vállaltunk közösen kötelezettséget, mely vállalat kiterjed

- a tenyészbikák előállítására és használatára,
- a saját és ivadékok teljesítmény vizsgálatára.

A szerződés szerint végzett munkánk eredményességéről szükséges számot adni.

Társaságunk szarvasmarha szaporítóanyag értékesítésének hasznosítási irányonkénti szerkezete az elmúlt négy évben megváltozott, folyamatosan növekedett a magyartarka szaporítóanyag értékesítésének részaránya.

A fiatal tenyészbika jelölteket a tenyésztő egyesület szakbizottsága által kijelölt tehenek célpárosításával állítjuk elő, a hazai legjobb és import bikák szaporítóanyagának felhasználásával.

A küllemi és állategészségügyi vizsgálatok elvégzése után a legjobb egyedek bekerülnek a központosított saját teljesítményvizsgáló állomásunkra, Szombathelyre. 1994 óta központosított saját teljesítmény vizsgálatban 161 kettőshasznú-, és 13 húshasznosítású fiatal magyartarka bikát indítottunk.

A jól kiválasztott célpárosítások eredményeként a súlygyarapodási értékek folyamatosan növekedtek, a huszonkilenc központi teljesítmény vizsgálati indítás

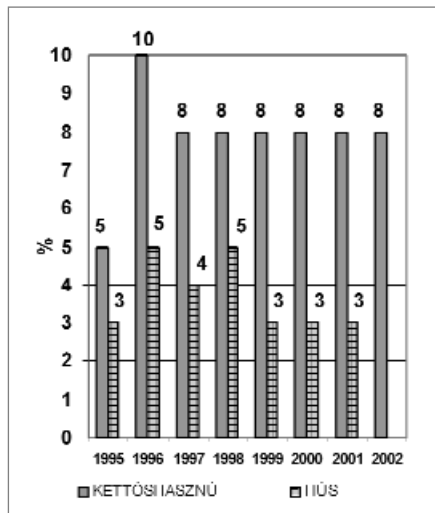
EGYÜTT AZ ELŐREHALADÁSÉRT

átlagát az alábbiakban foglalom össze.

161 kettős hasznosítású egyed (1435 g/nap élet napi, 1657 g/nap STV alatti súlygyarapodás), 13 húshasznosítású egyed (1483 g/nap élet napi, 1705 g/nap STV alatti súlygyarapodás).

Az ivadékok teljesítmény vizsgálatot zárt egyedek közül a legjobb származású, összesen 79 egyed kapott mesterséges termékenyítésre alkalmas minősítést. Ebből 72 kettős hasznosítású (1438 g/nap élet napi, 1649 g/nap STV alatti súlygyarapodás), 7 egyed húshasznosítású (1513 g/nap élet napi, 1718 g/nap STV alatti súlygyarapodás).

A saját teljesítmény vizsgálat egészségügyi vizsgálatok elvégzése után kezdjük meg a fiatal bikák ivadék teljesítmény vizsgálatát. A vizsgálat meghatározó elve a nőivarú egyedek véletlenszerű párosítása. Társaságunk az ivadékvizsgálat elvégzésére vállalt kötelezettségét folyamatosan teljesítette és az elmúlt években az ivadékvizsgálatban indított fiatal bikák egyedszáma az alábbiak szerint alakult.

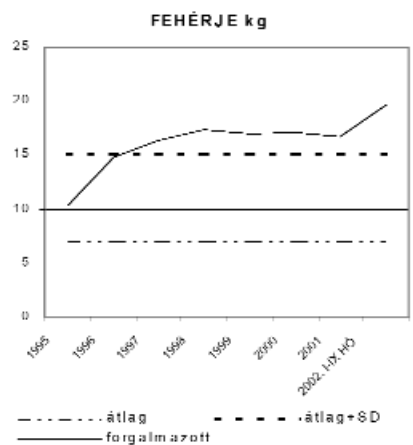
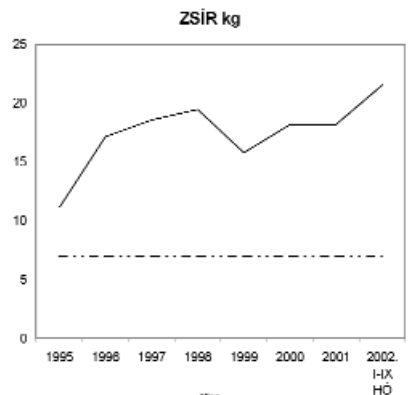
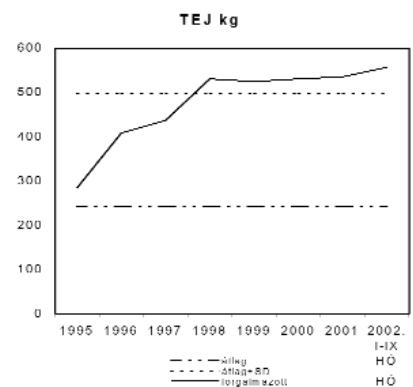
A saját teljesítmény vizsgálat befejezése és az előírt állategészségügyi vizsgálatok elvégzése

Az ivadék teljesítmény vizsgálatok eredményei alapján a fajtafenntartó egyesület meghatározta azon tenyészbikák körét, melyeknek szaporítóanyaga forgal-

Dr. Zándoki Béla

mazható. A 2002. novemberi tenyésztéértékelés eredményei alapján értékelve megállapítható, hogy a legfontosabb értékmérő tulajdonságokban a tenyésztők által vásárolt és felhasznált szaporítóanyag átlag + egy szórásérték felett van. Ez biztosítja a következő generációkban is az előre haladást.

Ments András

FICSÓR ÁRPÁD, DUNAHARASZTI

Ficsor Árpád Dunaharaszti telepén tettem látogatást. A telepet a város szélén, a lakott területektől távol, tanyák által körülvevő területen alakították ki. A telepen belül, téglalapú épületben a fejőház és a tejház található, amelyhez egy fedett karám is tartozik, ahol a termelő tehenek nyertek elhelyezést. A külön, erre célra kialakított épületrészben nyert elhelyezést a szopósborjak és a 6-8 hónapos növendékek csoportja. Az épület folytatása a takarmánytároló, ezután a gépek sorakoznak, melyek életkora a fiatal gazdát közelítik.

A teleppel szemben, szintén a gazda tulajdonát képező területen, szabadtartásos rendszerben, fából készült épületekben és a hozzá tartozó 200-300 m²-es földes karámokban a növendék állatok és a szárazon álló tehenek egy csoportja van. A mellette lévő ugyanilyen karámban pedig a gyengébb laktációjú tehenek nyertek elhelyezést.

A gazdával az első lépésekről beszélgetve hamar kiderült, hogy vonzalma az állattenyésztés iránt malacneveléssel kezdődött, majd üszörtartással folytatódott. Számára is megmagyarázhatatlan a magyartarka fajta iránt kialakult vonzalma. Ebből az indítatásból vásárolt a bonyhádi bikaelőállító tenyészetből húsz növendéküszőt, amelyeket még komoly szakértelem nélkül, nagy lelkesedéssel tenyésztett. Első nekifutásra a laktációs termelés 3700 kg/tehen volt. A céltudatos tenyésztői munka csak ezután kezdődött. A csúcsgenetikát képviselő apaállatokkal (Spiro, Husaldó és Lehel) célpárosítást végzett. A megszületett utódok már jelentős genetikai értéket képviseltek. Mivel a szarvasmarha tenyésztést főfoglalkozásnak szánta, kiderült, hogy a 20 tehen adta jövedelemből nem lehet megélni. Vásárolt még 10 darab üszőt Bonyhádról, így rövid időn belül már 35-38 tehen termelt.

A tej értékesítése a közlekedés miatt okozott problémát. A gazda újabb vásárlásra szánta el magát, így Gencsapátiból

30 tehenrel bővült az állomány. A vásárolt tehenek termelése nem érte el a saját tenyésztésű tehenekét. A megnövekedett tejmenyiség értékesítésére sikerült egy Kft-vel szerződést kötnie. A Kft tejminősítés mellett 57 forintot fizet literenként. Nem fizetnek fehérje és zsír felárat, de pillanatnyilag ez a legkedvezőbb megoldás. A gazda a Tejterméktanács tagja, de az igazolások beszerzése és a kvóta teljesítése külön alku tárgya. Az állomány fejlesztését a gazda azért vállalta, hogy ennek köszönhetően lehetősége nyíljon közvetlen tejipari beszállításra, a biztonságos tejértékesítésre.

A tömeg- és abraktakarmány komponenseit saját és vásárolt terményekből állítja össze. Alaptakarmányként siló kukorica szilázst folyamatosan etet jószágaival. A termeléstől függő pótabrakot – szója kiegészítéssel – egyedi tejtermelés alapján, fejés közben kapnak. A fejőházban vezetékes fejőrendszerrel nyolc állatot tudnak egyszerre fejni, így a szomatikus sejtszám 100.000 db/ml alatti. A vizsgálatokat saját szakmai meggyőződésére, valamint a tenyésztés-fejlesztés érdekében végezte.

Az állományban Mombi a kedvenc tehen, csúcslaktációjában 7022 kg tejet termelt. Állományszinten a laktációs átlagtermelés 4998 kg, 4,1% zsír és 3,52 % fehérjetartalommal.

A genetikai előrehaladás érdekében a Rumba, a Ralbó és a Reef nevű import tenyészbikákkal termékenyíti állományát. Állományában ivadékvizsgálat folyik, ez évben már 40 adag ciklusbika spermát fogadott. Az állomány korcsoportonkénti megoszlása 63 tehen, 5 vemhesüsző, 23 szüzüsző, 10 borjú. A bikaborjak eladásra kerülnek. Gazdaságában a fő szelekciós szempont a szaporodásbiológiai alkalmas-

ság és a minőségi tejtermelést megalapozó tögyegészség.

Az IBR mentesítés előfeltételeként az állományszintű felmérés megtörtént, a mentesítést szelekciós módszerrel végzi.

A gazda fejlődésének zálogát zöldmezős beruházásban képzeli el. Egy száz férőhelyes, korszerű technológiával ellátott gazdaság a végső célja, amely fejlesztésekre SAPARD program által biztosított pénzügyi forrásokra is számít. A program végrehajtásához a támogatásokon kívül saját erőre és nagy kitartásra van szükség. Családi, szülői segítség nélkül nem tudott volna ilyen eredményeket elérni. A család a megadott segítség ellenére sem örül a szarvasmarha tenyésztésnek, mert a megélhetés nagyon nehéz. Egészen addig a jövedelem visszaforgatása az elsődleges szempont, amíg egy olyan gazdaságot nem tud létrehozni, amely képes egy családot eltartani.

Amit Ficsor Árpádnál Dunaharaszti-ban tapasztaltam az a fiatalos lendület és a fajtába vetett hit, amely magas szakmai színvonalú tenyésztői munkával párosul. Egyszersmind tükrözi az állattartással foglalkozó emberek elszántságát, szakmaszeretetét. Sajnos ma még kevés ilyen fiatal gazda kezd állattartásba, de reméljük a támogatási rendszer egyszer majd kedvezni fog az ilyen színvonalú tenyésztői vállalkozásoknak is.

A gazda és tehen

KIÁLLÍTÁS KAPOSVÁRON

Ebben az évben ötödik alkalommal került megrendezésre a Kaposvári Egyetem Pannon Lovas Akadémia területén a Pannon Állattenyésztési Napok szakkiállítás, amely az évek során a folyamatos infrastrukturális fejlesztéseknek és a jó marketingnek köszönhetően az ország rangos mezőgazdasági kiállításává nőtte ki magát.

A Kaposvári Egyetem - és a közreműködésével rendezett kiállítás - hagyományosan a magyartarka fajtához kapcsolódó tudományos munka "fellegvára", így idén is felfokozott várakozással tekintünk a Szent Mihály naphoz kötődő, szeptember 20. és 22. között megrendezett seregszemlére.

A Magyartarka Tenyésztők Egyesülete a dunántúli régió legkiválóbb gazdaságaiból származó 32 tenyészállattal bemutatta a fajta tenyésztését és fejlesztésének irányait. Az állatok gondosan előkészített, színvonalas felvonultatásáért köszönet illeti a bonyhádi Pannónia Mg. Részvénytársaságot, a teveli Kossuth Mg. Szövetkezetet, az egyházasrádóci Rádóci Agrár Kft-t, a gencsapáti Savaria Mg. Szövetkezetet, a Nagyvázsónyi Mg. Kft-t, a nyőgéri Hegyhát Mg. Szövetkezetet, a szombathelyi Ráczné Gyalog Stefánia tenyésztését, valamint az osztópáni Trencsényi Farm Kft-t.

A szarvasmarha tenyészállat bírálatra a kiállítás első napján, pénteken délelőtt került sor. A magyartarka fajta show-bírálatát Harmat Ákos, Egyesületünk tenyésztésvezetője és küllemi bírálója végezte, és választotta ki a fajtát leginkább reprezentáló egyedeket. **Szűz üsző kategóriában** I. díjat kapott a 0555-ös ellenőrzési számú üsző, apja: 15895 Bonyhádi Varázs Spiro, tenyésztő: Ráczné Gyalog Stefánia, Szombathely. II. díjas lett a 2047 Hajas, apja: 12842 Lenge, tenyésztő: Savaria Mg. Szöv., Gencsapáti. III. díjat kapott a 0547-es ellenőrzési számú üsző, apja: 15656 Horwart, tenyésztő: Ráczné Gyalog Stefánia, Szombathely. **Vemhes üsző kategóriában** I. díjat kapott a 1781-es számú Szegfű, apja: 11974

Ilias Zeus, tenyésztő: Savaria Mg. Szöv., Gencsapáti. II. díjas a 1770 Sajó, apja: 15510 Ménesbirtok Tarka Profil, tenyésztő: Savaria Mg. Szöv., Gencsapáti. III. díjat kapott a 1167 Klotild, apja: 14812 Kocséri Restellő Renger, tenyésztő: Kinizsi Mg. Szöv., Nagyvázsóny.

Elsőborjas tehén kategóriában I. díjat kapott a 1553-as számú Sári, apja: 14084 Profil, tenyésztő: Kossuth Mg. Szövetkezet, Tevel. II. díjas a 2816 Grafín, apja: 14083 Halter, tenyésztő: Pannónia Mg. Rt., Bonyhád. III. díjat kapott a 2717 Píros, apja: 14084 Profil, tenyésztő: Pannónia Mg. Rt., Bonyhád. **Többször ellett tehenek kategóriában** I. díjat kapott a 0080-as számú Brause, apja: 13762 Husberg, tenyésztő: Pannónia Mg. Rt., Bonyhád, Tevel. II. díjas a 1274 Gyöngyös, apja: 14732 Rádóci Rettenetes Renger, tenyésztő: Kossuth Mg. Szövetkezet, Tevel. III. díjat kapott a 0437 Ani, apja: 14812 Kocséri Restellő Renger, tenyésztő: Kinizsi Mg. Szöv., Nagyvázsóny. **Anyatehén borjával kategóriában**, a nagytestű húsmarhák között I. díjat kapott a 2229-es számú magyartarka tehén borjával, tenyésztő: Hegyhát Mg. Szövetkezet, Nyőgér. II. díjas a 1164-es magyartarka tehén, tenyésztő: Hegyhát Mg. Szövetkezet, Nyőgér. III. díjat kapott a 1036-os számú magyartarka tehén, hereford borjával, tenyésztő: Trencsényi Farm Kft., Osztópán. **A tenyésztői nagydíjat** a többször ellett tehén kategória győztese, a 0080 ellenőrzési számú Brause nyerte el, apja a 13762 Husberg, tenyésztője a Pannónia Mg. Rt., Bonyhád. Ez, a - magas tejtermelése mellett - kiemelkedően jó küllemű, bikanevelő tehén rutinos "kiállításjáró", hiszen már a 73. OMÉK-ról és az elmúlt évi Pannon Állattenyésztési Napokról is díjazottként tért haza.

A Magyartarka Tenyésztők Egyesületének különdíját az egyházasrádóci Rádóci Agrár Kft. a legjobb tejelő jellegű 1. laktációs tehenéért, a nyőgéri Húshasznú Bt. a bemutatott húshasznú anyatehenéért, valamint Húth Balázs a ma-

gyartarka fajtaért végzett munkájáért kapta.

Az Országos Mesterséges Termékegyítő Rt. különdíját az egyházasrádóci Rádóci Agrár Kft. kapta az ivadékteljesítmény vizsgálatban végzett munkájáért. A kiállítás hátralévő napjain fajtabemutatót tartottunk, ahol Füller Imre ügyvezető igazgató és Húth Balázs a szakbizottság tagja ismertette a fajta jellemzőit, rövid történetét, az Egyesület munkáját és jövőbeni elképzeléseit. Népszerű hagyománnyá vált, hogy a kiállításokon Egyesületünk magyartarka húsból készült étel-ekkel vendégeli meg kiállítóit és partnereit. Az első nap menüjét Ments András készítette. Aki megkóstolta a gombával és áfonyalekvárral készített borjúpörköltet, az megértette, hogy alelnökünk neve miért cseng jól a hazai gasztronómiai életben. Szombaton egy hagyományosabb ízlés szerinti, de szintén magyartarka húsból készült pörkölttel nevezünk be a kiállítás szervezői által meghirdetett főzőversenyre. A "pályamű" elkészítésére Dr. Dér Ferenc egyetemi docenst kértük fel, aki az egyetemi rendezvényeken már többször bizonyította konyhaművészeti jártasságát. Az előző nap "mesterszakácsához" hasonlóan a Növénytan és Növénytermesztési Tanszék vezetője is "remekművet" alkotott, amit a főzőverseny-ről elhozott díj is bizonyít. Ezúton is köszönjük a segítséget mind a "szakácsoknak", mind az alapanyagot felajánló teveli Kossuth Mg. Szövetkezetnek, Nagyvázsónyi Mg. Kft-nek és Ráczné Gyalog Stefániának.

Külön örömeinkre szolgált, hogy a kiállítás tenyésztők és elméleti szakemberek, partnereink és érdeklődő látogatók egyaránt nagy számban keresték fel egyesületi standunkat, amely szerencsés módon - és nem véletlenül -, közvetlenül a kiállított állatok mellett kapott helyet. Reméljük, hogy Kaposvárton az elkövetkezendő években is hasonló színvonalon megrendezett szakkiállításra vehetünk részt, ünnepe az ágazat és egymás sikereit.

Dr. Kovács Attila Zoltán

HÚSHASZNÚ ANYATEHENEK TEJTERMELÉSE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MAGYARTARKA NEM FEJT VÁLTOZATÁRA

A húsmarhatartás egyetlen produktuma a választott borjú. Éppen ezért fontos az anyatehenek részéről a megfelelő termékenyülés, a relatíve könnyű ellés, valamint a jó borjúnevelő-képesség, ami a tehenek tejtermelő-képességével van kapcsolatban. Általában azt az egyedet tartjuk ilyen szempontból megfelelőnek, amely a borja számára elegendő mennyiségű tejet termel, valamint megvédi a borjút társaitól és más egyéb környezeti hatásoktól.

Jelen közlemény az anyatehenek tejtermelő-képességét igyekszik az olvasó számára közelebb hozni. Tesszük ezt annak előrebocsátásával, hogy egy meglehetősen nehezen kutatott területről van szó, hiszen a borjúnevelés teljes időtartama alatt az anyatehen szoptatva neveli fel a borját, így ezek az állatok nincsenek hozzászokva a fejéshez. A kutatók ennek ellenére már évtizedek óta megpróbálják becsülni az anyatehenek tejtermelését, hiszen 50-60 %-os összefüggést ($r = 0,5-0,6$) mutattak ki a borjú választási testtömege és az anyatehen által termelt tej mennyisége között. A közelmúltban Magyarországon egyre inkább a kutatások homlokterébe került a különböző húsmarha fajták tejének vizsgálata, akár a mennyiség, akár pedig annak összetétele szempontjából.

Húshasznú anyatehenek tejelékenysége és az arra ható tényezők

A tejtermelő-képesség egy komplex értékmérő tulajdonság, amely a tehenek által termelt tej mennyiségén kívül, annak a laktáció alatti változását (perzisztencia) és összetételét is magába foglalja. A gépi fejhetőségnek a húshasznú anyatehenek esetében természetesen nincs jelentősége, bár maga a mintavételi módszer befolyásolhatja a kapott eredményeket.

A tejmennyiség

A tejmennyiség egy viszonylag gyengén öröklődő tulajdonság - ($h^2 = 0,2-0,3$),

mérés időpontja	60 nappal		120 nappal		180 nappal		átlagos napi tejtermelés	
	az ellés után		az ellés után		az ellés után		az ellés után	
genotípus	<i>F₁</i>	red angus	<i>F₁</i>	red angus	<i>F₁</i>	red angus	<i>F₁</i>	red angus
n (db)	10	11	11	11	13	11	13	11
átlag (kg)	9,30	8,63	10,28	11,09	4,61	4,45	8,84	8,76
szórás (kg)	1,87	3,56	2,77	3,88	2,10	1,97	1,68	2,63
minimum (kg)	6,00	4,00	7,00	5,00	2,00	2,00	6,17	4,17
maximum (kg)	12,00	15,00	16,00	17,00	8,00	8,00	11,67	13,17
variancia (%)	3,51	12,65	7,68	15,09	4,42	3,87	2,81	6,89

1. táblázat Magyarartarka x red angus (F₁), illetve tisztavérű red angus anyatehenek tejtermelésének alakulása a laktáció folyamán (Kovács, A. Z. nyomán)

fajták	mintavétel az ellés után	tejhozam (kg/nap)	fontosabb tej összetevők (%)		
			tejzsír	tejfehérje	tejcukor
német hegyi tarka n = 20	14. napon	20,2 ± 5,2	4,6 ± 1,2	3,4 ± 0,3	4,3 ± 0,6
	28. napon	18,4 ± 6,0	3,7 ± 1,2	3,2 ± 0,2	4,6 ± 0,4
	56. napon	18,2 ± 5,6	4,1 ± 1,3	3,0 ± 0,2	4,8 ± 0,2
	84. napon	19,6 ± 3,1	3,6 ± 0,9	3,1 ± 0,2	4,6 ± 0,5
	98. napon	20,0 ± 4,5	3,6 ± 0,6	3,0 ± 0,2	4,6 ± 0,5
	átl.	19,3 ± 4,7	3,9 ± 1,1	3,1 ± 0,3	4,6 ± 0,5
német angus n = 20	14. napon	15,6 ± 4,4	4,2 ± 0,9	3,2 ± 0,3	4,6 ± 0,4
	28. napon	12,6 ± 3,9	3,4 ± 0,7	3,2 ± 0,5	4,8 ± 0,3
	56. napon	12,2 ± 3,3	3,5 ± 0,6	3,1 ± 0,3	4,9 ± 0,2
	84. napon	13,0 ± 2,9	3,9 ± 0,8	3,2 ± 0,2	4,8 ± 0,3
	98. napon	12,6 ± 2,1	3,4 ± 1,0	3,2 ± 0,2	4,9 ± 0,1
	átl.	13,2 ± 3,6	3,7 ± 0,8	3,2 ± 0,3	4,8 ± 0,3

2. táblázat A szimentáli és a német angus tejtermelésének alakulása a laktáció alatt (Teichmann, S. és mtsai nyomán)

ami azt jelenti, hogy a környezet által nagymértékben befolyásolt és meglehetősen nagy az egyedi variancia. Különösen így van ez a nem fejt, húshasznú állományoknál, ahol nem is szelektálnak erre a tulajdonságra. Genetikai oldalról meg kell még említenünk a fajta szerepét, amely jelentős hatással bír a termelt tej mennyiségére. Ebben a tekintetben igen nagy a különbség a húshasznú fajták között és számos érdekességgel is találkozunk (1., 2., ill. 4. táblázatok). Az 1. táblázatban egy olyan kísérlet eredményét kívánjuk bemutatni, ahol az állomány legelőn volt elhelyezve.

Mivel kiegészítő takarmányozásban az állatok nem részesültek, a termelést a legelő hozama nagymértékben befolyásolta. Az aszályos nyár azonban a laktáció végén termelésesökkenéshez vezetett. Ennek ellenére, mind a tisztavérű angus, mind pedig a magyarartarka x red angus (F₁) genotípus csaknem 1600 kg tejet termelt egy 180 napos laktáció alatt, ami a borjú számára bőségesen elegendő.

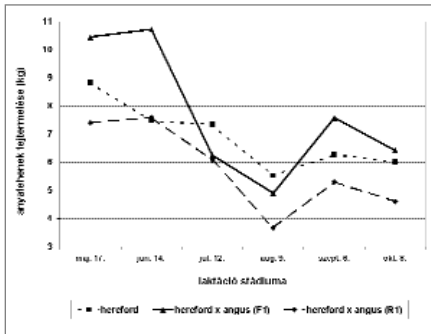
Németországban ugyanakkor - hasonló genotípusokkal - optimális energiaellátás mellett végeztek fajta-összehasonlító vizsgálatot. Az állatok a legelőn pótlólagos takarmány-kiegészítésben részesültek. A 2. táblázat nem csak a termelt tej mennyiségét, de annak összetételét is tartalmazza.

A szerzők a német hegyi tarkánál 19,3 kg-os, a német angusnál pedig 13,2 kg-os átlagos napi tejhozamot mértek, egy 100 napos laktáció átlagában. Optimális táplálóanyag-ellátás mellett tehát a szimentáli realizálni tudta elvárható fölényét a tejhozamban.

Ezzel egyben azt is leszögezhetjük, hogy a húshasznú anyatehenek által termelt tej mennyiségét a környezet elemei közül leginkább a takarmányozás (folyamatos ivóvízellátás) befolyásolja, továbbá jelentős hatással van rá az anyatehenek kora, kifejléskori testtömege, a laktáció stádiuma, illetve a szélsőséges klíma (pl.: nyári hőstressz, lásd: 1. ábra).

mérés időpontja	60 nappal		120 nappal		180 nappal		átlagos napi tejtermelés	
	az ellés után							
genotípus	<i>F₁</i>	red angus	<i>F₁</i>	red angus	<i>F₁</i>	red angus	<i>F₁</i>	red angus
n (db)	10	11	11	11	13	11	13	11
átlag (kg)	9,30	8,63	10,28	11,09	4,61	4,45	8,84	8,76
szórás (kg)	1,87	3,56	2,77	3,88	2,10	1,97	1,68	2,63
minimum (kg)	6,00	4,00	7,00	5,00	2,00	2,00	6,17	4,17
maximum (kg)	12,00	15,00	16,00	17,00	8,00	8,00	11,67	13,17
variancia (%)	3,51	12,65	7,68	15,09	4,42	3,87	2,81	6,89

3. táblázat Magyarországon tartott néhány húshasznú fajta tejének főbb összetevői (Kovács, A. Z. nyomán)

1. ábra Különböző genotípusú anyatehenek tejtermelésének alakulása a laktáció alatt (Lovenyák, K. nyomán)

A 2. táblázat adatai is azt bizonyítják, hogy a magyartarka, illetve minden egykor fejt állományból kialakított populáció 2000-3000 kg termelésre is képes a borjúnevelés időszaka (ált. 180 nap) alatt. A gyakorlatban azonban az történik, hogy a nagytermelésű tehén "ráapaszt" a borjúra, tehát egy idő után annak szükségletén felül nem termel. Azt is megfigyelték, hogy a nagy termelés általában tögygyulladásához vezet, az ilyen egyed tehát ebből a szempontból sem előnyös. A legújabb kutatások szerint, nem csak a termelt tej mennyisége, hanem annak a laktáció alatti eloszlása is fontos lehet a borjú növekedése szempontjából. A borjú ugyanis nem csak tavasszal, hanem akkor is jelentős mennyiségű tejet igényelne, amikor az anyatehenek tejtermelése többé-kevésbé visszaesik (pl.: a nyár végi kisült legelők idején, lásd: 1. táblázat). A tejtermelés egyenletességének színvonal, a perzisztencia, egyre inkább felértékelődik a húshasznú anyatehentartásban. Ebben a tekintetben is jelentős különbségek lehetnek az egyes fajták között (1. ábra), azonban a környezet befolyásoló szerepe ennél a részértékmérő tulajdonságnál is nagy jelentőséggel bír ($h^2 = 0,25-0,35$). A perzisztencia ábrázolására a laktációs görbe szolgál (1. ábra), de az ún. perzisztencia értékszám is használatos. Az értékszám a laktáció alatti átlagos

tejhozamot, a legnagyobb havi termelés százalékában adja meg. A perzisztencia értékszám a 2. táblázat adatai alapján - a viszonylag rövid laktáció ellenére - kiszámításra került, értéke a német angusnál nagyon jó (84,61 %), a szimentálnál pedig kiváló (95,54 %) volt.

A környezeti tényezők közül a perzisztenciára leginkább a takarmányellátás színvonala hat, de a folyamatos, jó minőségű ivóvízellátásra is ügyelni kell. Ez utóbbinak különösen a szoptatás alatt (tavaszi elletés esetén, nyáron) van jelentősége. Ugyancsak nyáron kell szembenézni egy esetleges hőstressz termeléscsökkentő hatásával, ami a perzisztenciát is befolyásolja (1. ábra, július, augusztus). Ezért is javasolható árnyékos delelőhelyek kialakítása az egyes legelőszakaszokon.

Tejösszetevők és jelentőségük

A tej összetételének leginkább a kolosztrális fázisban van szerepe. Ekkor sem a növekedés, hanem sokkal inkább a kezdeti ellenálló képesség megszerzése miatt. A kolosztrális immunitás szempontjából döntő jelentőségű savófehérje, illetve az azzal szoros korrelációban álló immunglobulin-frakció mennyisége tekintetében - úgy tűnik - a húsfajták jobban ellátják borjaikat (Kovács, A. Z., 1999.)

Szintén kísérletes eredményen alapulnak azok a megállapítások, miszerint a teljes tej esetében már a kazein frakció, illetve annak különböző genetikai variánsai vannak meghatározóvá a borjak növekedése szempontjából. Ezen a területen azonban még sok a kérdőjel (Kovács, A. Z. és Bakos, G., 2002).

Már a 2. táblázatban is feltüntetettük két genotípus tejének főbb összetevőit, a 3. táblázat pedig a hazai húsfajták - a charolais kivételével - tejének főbb összetevőiről ad teljes képet. A táblázatban közölt

fajták tejük szárazanyag-tartalmának függvényében vannak sorrendbe állítva. A táblázatból jól látszik, hogy a tej főbb összetevőinek tekintetében jelentős különbség tapasztalható az egyes fajták között. Nincs ebben semmi meglepő, hiszen a tejelő fajtákra vonatkozó szakirodalomból ismeretes, hogy mind a tejfehérje-, mind a tejszír-tartalom öröklődhetősége nagy ($h^2 = 0,5-0,6$), a tejcukor-tartalom pedig - fajtától függetlenül - nagymértékben állandó. Nincs ez másképp a húsfajtáknál sem, bár éppen az ide vonatkozó eredmények mutatnak ki különbségeket a tej cukortartalmában, amely néha szignifikáns is lehet.

A magyartarka húshasznú változata a tejösszetevők csaknem mindegyikében az utolsó helyre szorult. Ezen sem szabad csodálkoznunk, hiszen a tej mennyiség és a tejösszetevők között negatív előjelű összefüggés van. A tejfehérje-, illetve a tejszír-tartalomra (és ezeken keresztül a szárazanyagra is) hatással van még a laktáció száma, illetőleg stádiuma is (2., ill. 4. táblázatok).

A környezet hatótényezői közül ennél a részértékmérőnél is meg kell említeni az ún. telephatást, amely legfőképpen az eltérő takarmányozásból fakad. A tejösszetevők esetében, azonban nem elsősorban a takarmány mennyiségéről, hanem annak összetételéről van szó (pl.: a takarmány rosttartalma növeli a tejszír arányát a tejben).

Az előbb elmondottakra Rahnefeld, G. W. és mtsai (1990) vizsgálatai is bizonyítékkal szolgálnak, akik Kanada két eltérő klímavidékén, összesen tíz genotípussal dolgoztak. Ebből hat - általunk fontosabbnak tartott - genotípusra vonatkozó eredményt a 4. táblázatban mutatunk be.

Általánosságban elmondható, hogy - fajtától függetlenül - Manyberryes-ben a kisebb tejhozam egy nagyobb beltartalommal (tejszír, tejfehérje) párosult.

Végezetül megemlítjük, hogy amíg a tejelő fajták esetében a tej összetételére a napi fejések száma, addig a húsfajták által termelt tej összetételére a szoptások gyakorisága is hatást gyakorol.

Füller Imre - Dr. Polgár J. Péter - Harmat Ákos - Húth Balázs - Lengyel Zoltán

BESZÁMOLÓ A HÚS-ITV EREDMÉNYEIRŐL

A Magyarartarka Tenyésztők Egyesülete 2000. évben meghirdetett programja két alternatívát állított a magyarartarka tenyésztők elé.

A legígéretesebb alternatíva - a szükséges tőke és szakértelem megléte esetén - a termelés genetikai és technológiai feltételek megteremtésével a versenyképes tejtermelés kialakítása, amely mellett a kombinált hasznosításból adódóan az exportképes hízóalapanyag tovább növeli a gazdaság árbevételét.

Azokon a helyeken, ahol a minőségi tejtermelés technikai feltételei hiányoznak, a magyarartarka (!) húsirányú hasznosítását kell a szaktárca anyagi-, valamint az Egyesület szakmai támogatásával elősegíteni.

Az Állattenyésztési Teljesítményvizsgáló Kft. az Egyesület megbízásából 2001. év tavaszán a 30/2001. (III. 3.), valamint 2002. évben a 102/2001. (XII. 16.) számú FVM rendelet 26 - 32. §-a értelmében, az úgynevezett 20.000 forintos igazolások összegyűjtött eredményét átadta Egyesületünknek is. Ennek értelmében a számbavett, húshasznosítási célra beállított tehenek kétharmad részben magyarartarkák vagy magyarartarka jellegűek, a termékenyítő apaállat pedig legnagyobb részt jólismert magyarartarka tenyészbika. A fenti igényeket is figyelembe véve a Magyarartarka Tenyésztők Egyesülete szükségesnek tartja a hústenyésztési szelekciós rendszerbe történő beépítését. Jelenleg a tejtermelő képesség és az ezzel szorosan összefüggő tulajdonságok kifejezettebben szerepelnek a tenyészcélban, mint a hústermelő képességgel kapcsolatosak. Ez egyben azt is jelenti, hogy objektív, számszerű adatok hiányában, a bikakatalógusokban nincs feltüntetve a kérdéses tenyészbika hústenyésztéke, így a tenyésztők egyedül a küllemi tenyésztékekből (pl.: ráma, izmoltság) következtethetnek egy-egy bika javító, vagy rontó hatására. A jelenlegi gazdasági környezetben jelentősen növelné egy-egy tenyészbika értékét és

egyben a fajta versenyképességét is, ha a hústermeléssel kapcsolatos értékmérő tulajdonságokról tenyésztéssel is rendelkeznének.

Egyesületünk taggazdaságaiban 2001-ben kezdte meg a hús ivadékteljesítmény-vizsgálatot. Tenyésztési programunkat és annak szabályzatait az FVM Termelési Ágazatok Főosztálya elfogadta, tehát az utolsó akadály is elhárult a program szabályzatában (A magyarartarka fajta nyilvántartásának törzskönyvezésének és teljesítményvizsgálatának szabályzata) megfogalmazottak megvalósításától.

A hústenyésztékeknek a fajta szelekciós rendszerébe történő beépítésének elsődleges célja, hogy objektív, számszerű adatokkal rendelkezünk tenyészbikáink hústermelő képességgel kapcsolatos értékmérő tulajdonságairól, amely segítségével a tenyésztők hatékony genetikai előrehaladást tudnának elérni e tulajdonságcsoportban. Így javító hatású bikákat még nagyobb számban használnának fel olyan árutermelő húsmarha gazdaságok is, mint végtermék előállító (terminál) vonal, akik egyébként nem a magyarartarka fajtára alapozzák gazdaságukat. Ezáltal jelentősen növelhetnénk a fajta hazai versenyképességét.

Az első hús-ITV csoport öt, a fejtt állományokban ivadékvizsgálatban indult tenyészbika jelölt és egy kortárs tenyészbika 12 - 15 bika utódából áll. A 15511 Teveli Takaros Hexstern (15egyed) 15671 Bonyhádi Takarékos Stark (11egyed) 15672 Jáki Tekergő Husaldo (12egyed) 15669 Teveli Trió Jogos (14egyed) 15670 Jáki Tomi Husaldo (14egyed) 13399 Makád Univari (15egyed);

A második csoport a nem fejtt állományokban ivadékvizsgálatban indult öt tenyészbika bika jelölt utódából áll 15510 Ménesbirtok Tarka Profil, 15791 Kocséri Tavas Hiller, 15895 Bonyhádi Varázs Spiro, 15670 Jáki Tomi Husaldo, 15792 Kocséri Totem Perc;

A harmadik csoport a fejtt állományokban ivadékvizsgálatban indult három tenyészbika jelölt és egy kortárs tenyészbika bika utódából áll. A 15894 Bonyhádi Vidám Husaldó, 15895 Bonyhádi Varázs Spiro, 15985 Ménesbirtok Vihar Spiro, 13399 Makád Univari;

A negyedik csoport a fejtt állományokban ivadékvizsgálatban indult öt tenyészbika jelölt és egy kortárs tenyészbika bika utódából áll. A 16113 Bonyhádi Vallomás Lehel, 16114 Ménesbirtok Vágy Husaldo, 16243 Bonyhádi Vince Stramy, 16244 Bonyhádi Veretes Horst, 16245 Kocséri Vajda Hucki, 14427 Bonyhádi Rex Halling;

Az ötödik hús ITV csoport a fejtt állományokban ivadékvizsgálatban indult három tenyészbika jelölt és egy kortárs tenyészbika bika utódából áll. A 16403 Bonyhádi Zömök Hucki, 16455 Kocséri Zenit Spiró, 16456 Kocséri Zsombor Hucki, 14179 Bonyhádi Pálkás Zita;

A hatodik hús ITV csoport a nem fejtt állományokban ivadékvizsgálatban indult két tenyészbika jelölt bika utódából áll. A 16114 Ménesbirtok Vágy Husaldó és a 16242 Nyőgéri Várossz Lejtős;

Az eddigi hat hús-ITV indítás hízlalását a következő tenyészetek végezték illetve végzik: Aparhanti Mg. Szöv. Aparhant, Pannónia Mg. Rt. Bonyhád, Petőfi Mg. Kft. Derecske, Berzsényi Kft. Egyházashetye, Béke Agrárszövetkezet Hajdúböszörmény, Ráczné Gyalog Stefánia Ják, Petőfi Mg. Szöv. Kocsér, Nagyvásonyi Mg. Kft. Nagyvásony, Húshasznú Bt. Nyőgér, Kossuth Mg. Szöv. Tevel, Csörnőc-menti Mg. Szöv. Vasvár.

Ezúton is szeretnénk megköszönni azt a többletmunkát, amit a cél elérése érdekében taggazdaságaink vállaltak.

A hízlalás kezdetén összegyűjtésre kerültek a következő adatok: egyed azonosító (ENAR szám), származási adatok (apa, anya, születési idő, anyai nagyapa), beállítás időpontja, beállításkori súly, majd ezt követték a havi mérlegelések.

Induló súly

Apa klsz	N	Átlag	Szórás
13399	15	223.6	68.9
15511	12	202.3	33.2
15669	15	175.1	34.4
15670	13	200	34.3
15671	11	186.4	40.5
15672	11	195.3	34.8

Izmoltság(EUROP)

Apa klsz	N	Átlag	Szórás
13399	15	3	0.76
15511	12	2.5	0.52
15669	15	2.47	0.74
15670	13	3.08	0.95
15671	11	2.63	0.81
15672	11	2.73	0.47

Vágási%

Apa klsz	N	Átlag	Szórás
13399	15	59.1	1.38
15511	12	59.4	1.54
15669	15	58.7	2.04
15670	13	58.5	1.19
15671	11	57.6	1.32
15672	11	58.7	1.65

Végcsúly

Apa klsz	N	Átlag	Szórás
13399	15	606.7	63.2
15511	12	592.1	34.3
15669	15	574.2	32.5
15670	13	586.9	32.7
15671	11	575.1	39.9
15672	11	570.6	53.3

Vese-faggyú kg

Apa klsz	N	Átlag	Szórás
13399	15	7.14	1.87
15511	12	6.94	1.43
15669	15	6.87	1.5
15670	13	8.09	2.78
15671	11	6.53	1.83
15672	11	8.12	2.3

Szállítás előtt küllemi bírálat következett (ráma, izmoltság, testalakulás), majd a mérlegelések (zárósúly a telepen, vágóhidra érkezéskori súly, vágás előtti súly). A vágásokat a Zalahús Rt. zalaegerszegi vágóhídján hajtottuk végre. 2002. május 15. volt az első minősítő vágás napja, majd július 8., szeptember 25., október 8., 15., 29., december 4.

A minősítő vágások alkalmával a következő adatok mérését végeztük el a vágósoron: lábvégek és bőr súlya, fej, nyelv, belsőségek (vese, máj, tüdő, szív, lép) súlya, hasüri- és vese-faggyú súlya. Mérésre kerültek a féltettek, vágás után egy órával a pH, majd a szakemberek

	N	Maximum	Minimum	Átlag	Szórás
Életnap	77	415	617	537	62.9
Hízalási nap	77	257	452	349	57.4
Induló kg	77	130	310	197	45
Végcsúly	77	499	755	585	45
Itgy életnap	77	809	1541	1106	168
Itgy hízalás	77	820	1777	1145	209
Vágási súly	77	480	719	559	4.3
Vesz. Szállítás alatt	77	1.62	7.08	4.5	1.6
Láb	77	8.5	18.1	11.8	1.8
Bőr	77	39	63	50.8	5
Fej	77	12.2	20	16.7	1.6
Nyelv	77	0.85	3.02	1.5	0.6
Össz. Faggyú	77	5.5	15.3	10.8	2.5
Vescfaggyú	77	2	12.5	7.3	2
Máj	75	3.14	7.5	5.1	0.9
Lép	67	0.5	1.75	1.1	0.2
Tüdő	52	1	3.65	2.5	0.7
Vese	68	0.5	1.5	1	0.2
Szív	74	1.05	2	1.5	0.2
Phl	44	6.5	7	6.69	0.1
Féltettek súlya	77	274	431	329	26.9
Izmoltság(EUROP)*	77	1	4	2.75	0.75
Faggyúsodás(EUROP)	77	2	3	2.38	0.48
Vágási%	77	55.46	65.09	58.7	1.61

EUROP minősítése zárta az adat felvételést.

A féltettek 24 órás hűtése után ismét mértük a pH-t, majd következett a csontozás. A ITV-ben indult meghízalt bikák közül apánként három egyed csontozására került sor, a Szarvasmarha Tenyésztési Kódex előírásai szerint. Testtájanként (comb, hátszín, rostélyos, puha hátszín, oldalas, szeg, lapocka, vesepecsenye, farok) megmértük az I., II., III. osztályú

hús, faggyú, ín és csont súlyát, megmértük a 12. és 13. csigolya között átvágott hátszínmetszet területét. Mintát vettünk a vesepecsenye, fehérpecsenye, rostélyos, I. osztályú húsokból, melyek laboratóriumi vizsgálata jelenleg folyik.

Az I. és II. indítás minősítő vágásai befejeződtek, az I. indítás adatai feldolgozásra kerültek, a következőkben ezek elemzését mutatjuk be.

Dr. Stefler József

A MAGYARTARKA FAJTA SZEREPE ÉS PERSPEKTÍVÁJA A KISÜZEMI SZARVASMARHATARTÁSBAN

A magyarországi szarvasmarhatartás tulajdoni- és méretszerkezete jelentős mértékben különbözik az Unió tagállamokra jellemző sajátosságoktól, de a csatlakozásra készülő országok között is meg lehetőségek egyedi vonásokkal rendelkeznek. Mint köztudott, a tehénállomány közel kétharmada 250 tehénél nagyobb nagyüzemi telepeken található, ugyanakkor mintegy 100.000 tehén 50 tehénél kevesebb tehenet tartó családi gazdaságokban, de döntő hányaduk valójában néhány tehenes gazda istállóiban áll (1. táblázat). A tejelő tehenéltartásban egyidejűleg van jelen a nagyüzemi struktúra, és az ún. szórvány tehenéltartás. A nagyüzemi tehenészetek műszaki-biológiai jellemzőiről, gazdálkodásuk színvonaláról, jövedelmezőségéről számos felmérés és elemzés készült. Ezzel szemben a kistermelésben található, és a teljes tehenállomány közel egyharmadát tulajdonló gazdaságokról, az itt termelő állatokról alig tudunk valamit. Ez akkor is igaz, ha időről-időre nagyvonalú becslésekkel találkozunk, és az ezekre alapozott következtetések igen gyakran aktuálpolitikai felhangokkal keverednek. A kistermelői szektor beható elemzése, az itt jelentkező problémákkal való szembesülés aligha halasztható tovább, hiszen az Unió csatlakozás hatásai erőteljesen érintik őket. Közös felelősségünk, hogy számukra szakmai javaslatokat adjunk, egyidejűleg felhívjuk a döntéshozók figyelmét az ágazati irányítás terén kívánatos lépések megítélésére.

Létszám, üzemi méretek

A különböző felmérések, ill. nyilvántartások adatainak egybevetése alapján az látható, hogy a KSH által közölt 96 ezres kisüzemi tehenlétszám döntő hányada a különböző tenyésztési nyilvántartásokban szerepel, és mindössze 12.000 olyan tehén van, melyek nem köthetők személyekhez, vagy vállalkozásokhoz (2. táblázat). A tehenek döntő többsége tehát "elérhetőséggel", postai címmel rendel-

Üzemméret (tehen)	%	Részesedés a tejtermelésben, %
1-10	83	8
10-100	13	3
101-300	1	9
300 felett	3	80

1. táblázat A tejtermelők piaci részesedése

kezik, így az információcserébe bekapcsolható.

Közülük 2001. évben 20.700 gazda igényelt és kapott valamilyen állami támogatást. A tulajdonukban mintegy 75.000 tehén volt, az átlagos tehenlétszám gazdánként 3,6. Az átlag természetesen jelentős különbségeket takar. A gazdák háromnegyede 4-nél kevesebb tehenet tart, 3.337 gazda 5-10 tehenet, míg csaknem ezer gazda 10-nél több tehénrel rendelkezik (1. ábra). Megállapítható tehát, hogy a kistermelők közel egynegyede a családi méretű tehenészetek kialakításán fáradozik és ők birtokolják a kistermelői tehenállomány felét.

Fajtaösszetétel

Bár a kistermelésben található tehenek többsége ismeretlen származású, a nyilvántartásba vétel kapcsán eszközölt szemlék adatai szerint 72 % magyartarka, 26 % holstein-fríz jellegű, míg a kifejezetten húsfajtába sorolható tehenek száma elenyésző (3. táblázat). Ez a fajtaösszetétel azt jelzi, hogy a kistermelők többsége a kettőshasznosítás keretében képzelte el jövőjét és feltehetően adottságaihoz igazodva választott fajtát. A holstein-fríz jellegű állományok döntően azokban a gazdaságokban találhatók, amelyek az átlagosnál nagyobbak, és ahol a tejtermeléshez szükséges takarmányozási és tartási feltételek kedvezőbbek. Erre lehet következtetni abból, hogy az egyszerűsített (Bv. módszerrel) végzett termelésellenőrzést megrendelő gazdaságokban a két fajta közel azonos arányban van jelen (4. táblázat). Ez a

KSH szerint:	96.000 tehén
ÁT Kft. nyilvántartásában:	75.000 tehén
(102/2001 FVM rendelet alapján)	20.700 gazda
„B” ellenőrzésben:	9.000 tehén
Ismeretlen:	12.000 tehén
Átlagos üzemméret:	3,6 tehén

2. táblázat Kistermelői tehenlétszám

Fajta	Tehenek száma	%
Magyartarka	54.543	72,2
Holsteinfríz	19.613	25,9
Limousin	518	0,7
Charolais	89	0,1
Egyéb	815	1,1
Összesen	75.618	100

3. táblázat Nyilvántartásba vett kistermelői tehenek fajtamegoszlása (ÁT Kft. felmérése, 2002)

reprezentatív minta közel 700, átlagosan 13 tehenet tartó gazda állományára vonatkozik, és a kistermelésben található tehenek 10 %-át teszi ki.

A kistermelésben lévő szarvasmarhaállomány genetikai összetétele némileg más megvilágításba kerül, ha a tehenek vemhesítésére használt spermák fajtaösszetételét vizsgáljuk, és ennek révén az utódgenerációra vonatkozó előjelzést készítenk.

Az 5. táblázat adatai azt mutatják, hogy a tehenek többségét magyartarka fajtaival vemhesítették, és további 5.000 vehem húsfajta apaságú. Nyilvánvaló, hogy ez a döntés húsirányú szakosodást elősegítő támogatási rendszer következménye volt.

Azt is jelzi ugyanakkor, hogy a gazdák többsége nyitott a magyartarka fajta húshasznú változatának tenyésztése irányába. Ez nagy kihívást, de egyben esélyt is jelent a Magyartarka Tenyésztők Egyesülete számára, a fajta népszerűségének fokozására, és a tenyésztő munka kiszélesítésére.

Tejtermelés, tejminőség

A kistermelői tehenállomány tejtermeléséről 1998 óta rendelkezünk reprezenta-

Fajta megnevezése	Telepek száma	Tehénlétszám	Tehén %	Átlaglétszám
Holstein-fríz keresztezett	297	3.873	43,0	13
Magyartarka	394	5.135	57,0	13
Összesen	691	9.008	100	13

4. táblázat "B" módszerrel ellenőrzött telepek tehénlétszám megoszlása fajták szerint (ÁT Kft. felmérése, 2002. szeptember)

Termékenyítő bika fajtája	Termékenyített egyedek száma
Blonde D'Aquitaine	433
Limousin	1943
Charolais	2571
Fehér-kék helga	300
Magyartarka	65957
Összesen	71204

5. táblázat Kistermelői tehénállomány vemhesítése (ÁT Kft. 2002. augusztus 31.)

Év	Tenyésztő	Össz. tehén	Átlagos tehén/teny.	Átlagos tej kg/tehén
1998 (III.-XII. hónap)	176	1.932	10	4.258
1999	453	5.278	12	4.772
2000	682	7.468	11	4.893
2001	698	8.125	12	5.023
2002 (I.-XII. hónap)	679	8.534	13	3.831
2002 kalkulált				5.108

6. táblázat A kistermelői tehénállomány egyszerűsített (bv) tejtermelés-ellenőrzésének eredményei (ÁT Kft. 2002.)

tív adatokkal, amióta az ÁT Kft. az egyszerűsített termelésellenőrzést elindította. 2002-re közel 700 gazda és a tehenek 10 %-a vesz részt ebben, és az itt nyert adatok meglehetősen pontos becslést tesznek lehetővé (6. táblázat). Az átlagos tejtermelés 5.000 kg körül mozog, és ez összhangban van a felvásárolt tejmenyiség alapján kalkulált termeléssel. A teljesítményszerű adatok évről évre ingadozásai arra engednek következtetni, hogy a takarmányozási-tartási feltételek is ezt a termelési szintet teszik lehetővé. Bár a teljesítmény többé-kevésbé elfogadható, a kis állománykoncentráció folytán a tejértékesítés komoly nehézségekkel jár, a tejgyűjtő csarnokok száma az elmúlt évben felére csökkent! A beszállítók számát és az összegyűjtött napi tejmenyiség megoszlását a 2. ábrán mutatjuk be. Az adatok azt mutatják, hogy a tejértékesítési szerződésekben rögzített napi 500 literes mennyiséget mindössze 215 csarnok tudja összegyűjteni, ahova 8.428 gazda szállítja be a tejet. A néhány tehenet tartó gazdák megfelelő kooperáció hiányában a tejfeldolgozók felé történő értékesítésből kimaradnak, és számukra a közvetlen

Minőség szerinti megoszlás			
	tejgyűjtő	%	gazda
Extra	31	30	746
I. oszt.	23	24	347
II. oszt.	23	23	322
III. oszt.	10	9	125
OK	15	14	497
Összesen	102	100	2.037

7. táblázat nyerstej vizsgálati eredmények (ÁT Kft. 2002. szeptember) Vizsgált tejgyűjtők száma: 72 Tejet átvadó gazdák száma: 1.795

értékesítés nyújt átmeneti megoldást. Aggasztó képet mutat az értékesített tej minősége. A megvizsgált 72 tejgyűjtőben, ahova 1.795 gazda értékesítette a termelt tejet, mindössze 37 %-ban sikerült extra minőségű, tehát az EU minőségi előírásainak is megfelelő tejet átadni.

A kistermelői állomány versenyképessége a tejtermelésben

Az Európai Unióban a tejtermelés közvetlen támogatásban nem részesül, a versenyképesség, ill. piacra jutás, a minőség, ár- és értékesítési feltételek (kvóta) tükrében ítélt meg. A minőségi előírások jelenleg a magyarországi extra kategóriának megfelelő tej forgalomba hozatalát engedélyezik, de e téren további szigorítások várhatók. A tejár jelenleg mintegy 10 %-kal haladja meg a hazait, és csökkenő tendenciájú, emiatt a csatlakozást követően árnövekedésre nem számíthatunk. A kvótatárgyalások eredményétől függően feltehetően a jelenlegi termelési volumennek megfelelő kvótára lehet számítani, emiatt a kvóta elosztásnál erős verseny várható.

Mindezek tükrében a kistermelői tehénállomány mintegy 20-25 %-a számára nyílik reális esély a versenyképes tejtermelésre. Ez az állomány mintegy 1.000 gazda tulajdonában van, akik az elmúlt években jelentős erőfeszítéseket tettek a tejtermelés feltételrendszerének kialakítására (korszerű fejőgép, tejhűtő, szakszerű takarmánygazdálkodás, megfelelő takarmánytermő terület, minimálisan 15-25 tehén, ill. továbbfejlesztési lehetőség). A tenyésztett fajtát illetően a korszerű magyartarka, a holstein-fríz fajta, ill. ezek keresztezései is szóba jöhetnek. 5.000-6.000 kg-os termelés esetén a magyartarka mellett szól, hogy a bikaborjak értékesítésében további differenciálódás

Megnevezés	1950	1960	1970	1990	2000
Gyepterület, 1000 ha	1 475	1 438	1 281	1 191	1 148
Füvel:					
Készítve, %	40	40	35	30	27
Felgyűjtve, %	60	45	30	30	28
Hasonosított, %	...	15	35	40	45
Legelő állatok létszáma:					
Szarvasmarha sz. a.	1774	1577	1546	1571	868
Juh sz. a.	77	169	215	128	89
Összesen sz. a.	1852	1746	1761	1699	957
Kihasználtság mértéke	100	94	95	91	51

8. táblázat A gyepterületek kihasználtsága

várható a fajták között, a bikahizlalás újrarendülése révén feltehetően növekedni fog a kereslet és az ár a magyartarka hízóborjak esetében. Az így körvonalazott korszerű családi tehenészetek versenyképessége erősen függ a célzott - elsősorban közvetett - támogatások mértékétől.

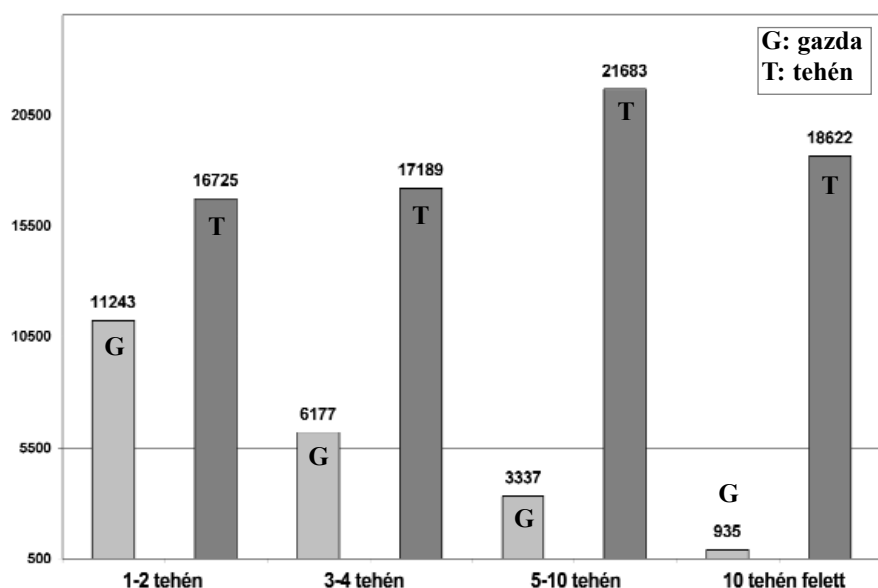
Típusváltás a húsmarhatartásra, mint a versenyképesség egyik lehetősége

A vágómarha-előállításnak hazánkban évszázados hagyományai vannak. A középkorban a magyar szürke ökrök, a századfordulótól a '70-es évek közepéig a magyartarka hízóbikák jelentették azt az export áruálapot, mely a magyar gazdaság egyik biztos alappillére volt. Az elmúlt 30 évben a helyzet gyökeresen megváltozott.

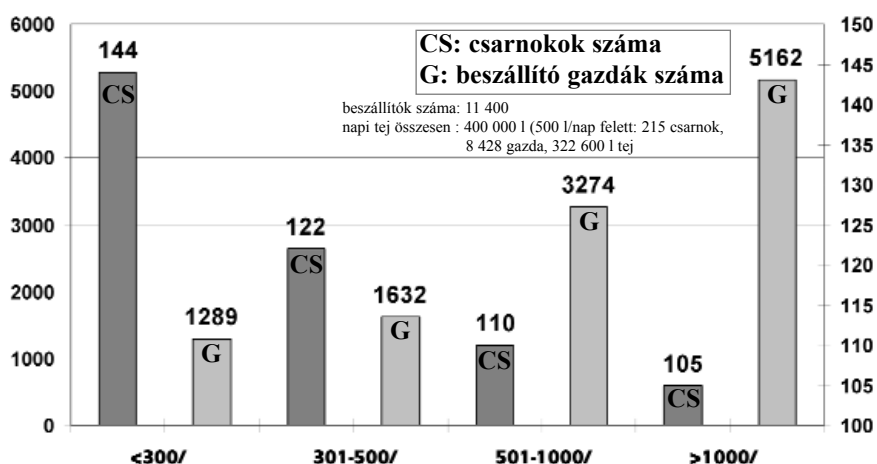
A holstein-fríz fajta térnyerése és a tehénlétszám drámai csökkenése következtében az exportálható vágómarha mennyisége töredékére zsugorodott, és minősége is romlott. Ezzel együtt is jelenleg mintegy 100 millió Euró exportbevételt állít elő.

A minőségi vágómarha előállítása napjainkban a magyartarka mellett egyre inkább a húshasznú állományokra tevődik át. A csatlakozást követően várhatóan ez a tendencia erősödni fog. A legeltetésre alapozott húsmarhatartás nem tartozik a klasszikus versenyágazatok közé, ezért esélyeiket az Unió csatlakozás után a közvetlen piaci hatásokon túl (árak, kereslet stb.) egyéb szempontok - mindezek előtt a támogatások - tükrében lehet csak megítélni.

Az árak és piaci pozíciók tekintetében különbséget kell tenni a választott borjak ill. a meghízalt hízómarhák között. Előbbiek a mediterrán régióban (Görög-

1. ábra Kistermelői tehénállomány megoszlása üzemméret szerint
(ÁT Kft. 2002 nyomán)

2. ábra Üzemelő csarnokok megoszlása napi tejterménységi szerint
(ÁT Kft. 2002 nyomán)

ország, Olaszország, Horvátország, Jugoszlávia) viszonylag jó áron és kellő biztonsággal értékesíthetők. Ezzel szemben a felnevelt hizóállatok piacán az Unió tagállamok - a speciális támogatási rendszer folytán - fölényben vannak. Ez az oka annak, hogy a marhahizlás az alábbi években Magyarországon erőteljesen visszaszorult, és szinte kizárólag a belföldi vágásra szánt - zömében holstein-fríz - bikák hizlására korlátozódik.

Az Unió csatlakozását követően ezen a téren - a támogatások mértékétől függően - javulás várható, és a marhahizlás "újraépítésére" nyílik lehetőség.

A támogatások szerepe a húsmarhatartás-

ban az európai régióban általános. A támogatás elméleti alapját az adja, hogy a legeltetési állattartás tájvédelmi-környezetvédelmi- és vidékfejlesztési funkciókat is ellát. A támogatás mértéke Magyarországon az Unióhoz képest szerény, és ez a csatlakozást követően növekedni fog.

A húsmarhaágazat versenyképessége tehát összességében az Unió csatlakozása után javulni fog, eképpen az ágazat bővítéséhez elemi érdekek fűződnek.

Jelenleg mintegy 30.000 húshasznú tehén található az országban, ez az ökológiai lehetséges és kívánatos mértéktől messze elmarad (8. táblázat).

Ne feledjük: a hasznosítatlan gyepterüle-

teken degradációs folyamatok indulnak el; gyomosodás, bokrosodás, a kultúrfajok visszaszorulása, erózióvesztés stb.

A legeltetési állattartás, ezen belül a húsmarhatartás táj- és környezetvédelmi célokat szolgál, megélhetést jelent a hátrányos helyzetű régiókban élők egy részének, Unió támogatásokat mobilizál, és nem utolsósorban export árualapot képez. A húsmarhatartás növelésének azonban korlátai vannak. Az Európai Unióban kvóta szabályozás érvényesül, így a támogatott húsmarhalétszám végső mértéke a csatlakozási tárgyalásokon fog kialakulni. Előzetes hírek szerint a számunkra biztosított nemzeti felső határ a jelenlegihez képest 80-100 ezer támogatott többlet anyatehén tartását teszi lehetővé. Kérdés, hogy ezzel a kvótával tudunk-e élni?

A húsmarhalétszám növelésének ugyanis biológiai korlátai is vannak. Természetes szempontból csak nagyon lassú létszámnövelés érhető el. A létszámnövelés egyik fő tartalékát a tejtermelésből kiszoruló, zömében magyartarka fajtát tartó kistermelők jelenthetik. A versenyképes tejtermelésre képtelen kistermelők típusváltásának ötlete több éve napirenden van, de ennek megvalósulásához célzott támogatásokra, az érintett tenyésztő szervezetek (fajtaegyesületek, integrátorok) aktív közreműködésére, a gyepterületek racionális hasznosítást szolgáló birtokpolitikára és számos további intézkedésre (szaktanácsadás, képzés stb.) van szükség. E téren egyetlen perc késlekedés sem engedhető meg, ellenkező esetben a kistermelők egy jelentős része nem a húsmarhatartás fejlesztését, hanem tehénállományunk vágóhídi értékesítését fogja választani!

Dr. Sebestyén Sándor

INTERLAKEN (SVÁJC) 2002. - ICAR, INTERBULL KÖZGYŰLÉS

Az ICAR (International Committee for Animal Recording) Az Állatok Teljesítményvizsgálatainak Nemzetközi Tanácsa több mint 50 éve működő nemzetközi szervezet. Kezdetben elsősorban a tejtermelő szarvasmarha állomány termelés-ellenőrzésének módszertani fejlesztésével és a laktációbecslés lehetséges matematikai megoldásaival, valamint a gazdaság tevékenységének eredményességét segítő ún. management információ szolgáltatás fejlesztésével foglalkozott. Szabályokat alkotott, amelyeket a tagországoknak szigorúan kötelező volt betartani. A szervezet a kor követelményeihez igazodva dinamikusan fejlődött és fejlődik ma is, keresve az új lehetőségeket a tenyésztés fejlesztésében, egy jelentősen megváltozott, - a különböző érdekektől sem mentes - környezetben. Tevékenysége ma már gyakorlatilag átfogja a különböző kérődző gazdasági haszonállatok valamennyi gazdasági haszonvételi és azokkal összefüggő, azokat befolyásoló tulajdonságainak vizsgálatát, beleértve a vizsgálatok módszertani fejlesztését, az adatok felvételétől az adatok racionális feldolgozásán keresztül az eredmények értékeléséig, értelmezéséig, és hatékony hasznosításáig az egyre inkább kemény versenyhelyzetbe kerülő tenyésztő társadalom részére. Az ICAR munka- és albizottsági szervezetben végzi munkáját. A munkabizottságok között megtaláljuk a tejtermelés ellenőrzéssel, a műszerellenőrzéssel és auditálással, az informatikával, az egyed-azonosítással, a fejés automatizálásával, a hústermelés-ellenőrzéssel foglalkozó munkacsoportokat. A szervezetet az elnökség irányítja, amelyet kétvétenként a közgyűlés választ meg. Az INTERBULL, mint az ICAR egyik legdinamikusabb albizottsága, a tenyészbikák tenyészértékbecslésének módszertani kérdéseivel foglalkozik, egyben végzi a tagországok, így Magyarország tejtermelő fajtájú tenyészvikáinak nemzetközi összehasonlító tenyészértékbecslését. Tevékenysége rendkívül jelentős, ezért állandó vita tárgyát is képezi. Magyarországot teljes jogú tagként az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet képviseli, társult tagként pedig az Állatte-

nyésztési Teljesítményvizsgáló Kft. Az ICAR két évente tartja teljes közgyűlését. 2002-ben a festői szépségű svájci üdülővárosban találkoztak a tagországok küldöttei.

A közgyűlések szakmai programja rendkívül szoros volt, számos magas szintű szakmai előadás hangzott el. Néhány témacsoport a teljesség igénye nélkül:

Országok közötti genetikai korrelációk becslése, Nem termelési tulajdonságok nemzetközi genetikai becslése, Nemzeti tenyészértékbecslés: folyamatban lévő fejlesztések, Nemzeti tenyészértékbecslés: adatminőség és hitelesítési módszerek, Állatokat nyomon követő nemzeti adatbázisok és tenyésztési célokra történő felhasználásuk, Szarvasmarha betegség és reprodukció események ellenőrzése a nemzeti egészségügyi és fertilitási szelekciós indexek kialakításához. Intézetünk - mint tenyésztési hatóság - számára valamennyi téma tanulmányozása fontos volt. Kiemelt figyelmet szenteltünk a tejtermelés-ellenőrzésben tapasztalható változásoknak, amit az elektronikus és automatikus fejési rendszerek terjedése is jelez, valamint az állatokat nyomon követő nemzeti adatbázisok tenyésztési célú hasznosításának. Ez utóbbi témacsoport, mint a nemzeti adatbázist - ezen belül az egyed nyilvántartási és azonosítási rendszert (ENAR) - működtető intézményt, közvetlenül érintette a magyar delegációt.

A kiküldetés eredménye: javaslatok, a tapasztalatok hasznosítására. A meglátogatott intézmények felsorolása, feladatköre, tárgyaló partnerek megnevezése, beosztása. INTERBULL - nemzeti tenyészértékbecslés.

Valamennyi előadás hangsúlyozta, hogy a fejlesztés egyértelmű iránya a leghatékonyabb Befejési Nap (TEST DAY) modell megvalósítása a gyakorlatban. Ez tovább erősíti a központi adatbázisok, így az OMMI által üzemeltetett adatbázis jelentőségét. A Business meeting szekcióban több, a hazai tenyészértékbecslés rendjét érintő változtatásról döntöttek a delegáltak. Ki kell emelni, hogy az INTERBULL a nemzetközi tenyész-

értékbecslés során számított eredmények ellenőrzésébe egy olyan ellenőrzési módszert vezet be amelyet az OMMI központi adatbázisában évek óta alkalmazunk. Ezt a módszert 2002. márciusában Upsalában, az IB központjában Wellisch Péter a hazai tenyészértékbecslés fejlesztésével megbízott munkatársunk ismertette és élénk érdeklődés mutatkozott ennek részletei iránt. Több szakmai indíttatású változtatásról döntöttek a tagországok az import sperma tenyészértékek nemzetközi értékelésben történő felhasználásának módjáról. E szerint, ha egy ország úgy ad át egy nem ITV tenyészértéket, hogy az a hazai listán publikálható, akkor az automatikusan bekerül a nemzetközi tenyészértékbecslésbe. Ha viszont úgy adjuk át, hogy az nem publikálható nálunk, akkor a bikára nézve a jövőben szigorúbb szabályok fognak vonatkozni. Továbbra is marad az a feltétel, hogy az az ország is küldje a bika tenyészérték adatait, ahol ITV-ben indult vagyis 2 and crop értéken nem alapulhat a tenyészérték.

Az ICAR technikai szekcióiban számos fontos kutatási és fejlesztési eredmény ismertetése hangzott el. Ezek közös jellemzője volt, hogy a termelés-ellenőrzés automatizálásával összefüggő adatgyűjtés és feldolgozás technikai és ökonómiai kérdéseivel, valamint az egyed-azonosítás különböző aspektusaiival foglalkoztak. Ezek a kérdések Magyarországon is napirenden vannak, bár az ez irányú kutatási és fejlesztési lehetőségeink szerényebbek mint a témát elővezető országoké, ahol az esetek többségében az adott szakmai kérdéssel főfoglalkozású, komoly technikai és finansziális háttérrel rendelkező kutató stáb foglalkozik. Ugyanakkor említésre méltó, hogy az AI adatok rendszeres gyűjtése, integrált rendszerben történő feldolgozása és közzététele Magyarországon előrébb tart mint jó néhány vezető tenyésztő országban. Az egyes témák tételes feldolgozása a következőkben időszak feladata lesz számunkra.

Dr. Polgár J. Péter

HÚSMARHATENYÉSZTÉSI TANÁCSKOZÁS KESZTHELYEN

A Georgikon Kar október végén már hetedik alkalommal hívta meg húsmarhatenyésztéssel kapcsolatos előadások meghallgatására, témák megvitatására az érdeklődő szakmabelieket. Az összegyűlt, mintegy 150 fős hallgatóság először a kar dékánját, Szabó Ferenc professzor urat hallgatta meg, aki házigazdaként és húsmarhatenyésztő szakemberként tartott bevezetőt és helyzet-elemzést.

A kormányzat és a szakminisztérium fejlesztési koncepcióját Dr. Akác Béla miniszteri főtanácsadó mutatta be. A húsmarhatenyésztés hasznáról, a típus és a gazdaságosság összefüggéseiről, a végtermékek keresztezéssel történő előállításának lehetőségeiről szolt azt ezt követő három előadás. Bodó Imre professzor, Balika Sándor ügyvezető igazgató és Bölcsey Károly tudományos főmunkatárs urak egyaránt a húsmarhatenyésztésben rejlő lehetőségeket és azok gazdasági vonatkozásainak egy-egy szeletét mutatták be.

Stefler József professzor úr, a kistermelői állományok húshasznosításra történő átállításának lehetőségeit és

feltételeit elemezte előadásában, amely sok hozzászólást és kérdést indukált.

Több vélemény hangzott el Márton István ügyvezető igazgató úr előadása kapcsán is, aki az EU csatlakozásról és ennek kapcsán a szabályozás és támogatás aktuális kérdéseiről szolt.

A vita folyamán az ülés elnöksége egy előzetesen összeállított, az előadások és a tenyésztő szövetségek vezetőseinek véleményét összefoglaló állásfoglalást ismertetett. Ezt a hozzászólók véleménye alapján, módosítva fogadták el a jelenlévők, s a szervezők a szakminiszterhez is eljuttatták.

A nyilatkozat főbb megállapításai egyértelműen leszögeznek, hogy a gyepterületek hasznosítása, a szarvasmarhatartás és különösen a húshasznú állományok még a csatlakozás előtt jelentős támogatást igényelnek. Az ágazat fejlesztése a gazdálkodók önerejéből már megoldhatatlan, hiszen a csatlakozásra való felkészülés számos esetben az állattenyésztés, a mezőgazdaság kárára valósult meg. A jelenlegi támogatások és fejlesztések elsősorban azt szolgálnák, hogy a csatlakozás után ilyen

támogatásokat az EU alapokból tudjunk igénybe venni.

A Magyar Állattenyésztők Szövetsége által javasolt támogatási rendszer megvalósítása rendkívül fontos feladat. A tanácskozás résztvevőinek véleménye az, hogy két alapvető támogatás szükséges a pozitív változás eléréséhez. Azon termelők részére, akik a hústehen létszámnövelésére vállalkoznak, és azon kistermelői kör részére, akik a jelenlegi kettős hasznosítású állományokban tejtermelésüket felszámolva húshasznosításra állnak át. Az EU nyerstej minősítési követelményei alapján az érintett tehénlétszám az 50 és 100 ezer egyed között mozog. A tej minőségével kapcsolatos változások nem csak kistermelői, hanem nagyobb üzemekben termelő, mintegy 20-30 ezer tehén esetében is negatív hatást eredményezhetnek.

A 2003-ban várt támogatások az utolsó lehetőséget biztosítanak ahhoz, hogy húsmarha-állományunkat, kvótáinkat, gyepterületeinket és a gazdálkodó kör érintett részét a versenyhátrány negatív hatásainak legalább egy részétől megóvjuk.

KIEMELT PÁRTOLÓ TAGJAINK

ALLTECH HUNGARY Kft.

1107 Budapest, Szállás u. 5.

HUNLAND TRADE Kft.

2347 Bugyi, Ráda pusztá

SANO MAGYARORSZÁGI Kft.

8000 Székesfehérvár, Gugásvölgyi u. 15.

TAURINA-KANIZSA Kft.

8800 Nagykanizsa, Szent Flórián tér 18.

ZALAHÚS Rt.

8900 Zalaegerszeg, Balatoni u. 5-7.

PÁRTOLÓ TAGJAINK

BOVIMARKET Kft.

1033 Budapest, Vörösvári u. 97.

DÉLI-FARM Kft.

6712 Szeged, Kettőshatári u. 6.

2003. január 1-től 2003. június 30-ig támogatott tenyészbika-szaporítóanyag

Kettős hasznosítású:

13348	Ibis
13399	Makád Univari
14179	Bonyhádi Pálkás Zitat
14427	Bonyhádi Rex Halling
14428	Mindszenti Rajna April
14503	Bonyhádi Rezső Horwein

Húshasznosítású:

14816	Gyúrói Sámán Hold
15510	Mezőhegyesi Tarka Profil
15792	Kocséri Totem Perc

MTE elnökségi ülés

A Magyarartarka Tenyésztők Egyesülete 2002. október 10-én tartotta elnökségi ülését Budapesten, ahol vendéglátónk a Family Kft. volt. Az elnökség hat napirendben tárgyalta meg az előterjesztéseket.

Elsőként Tóth Róza elnökasszony beszámolt az előző elnökségi ülésen hozott határozatok végrehajtásáról.

Értékeltek a nyárvégi rendezvényeket. A debreceni Farmer Expo-t Békési Imre, a szakbizottság elnöke, a kaposvári Pannon Állattenyésztési Napokat Harmat Ákos tenyésztésvezető, a bonyhádi Tarka Fesztivált Füller Imre ügyvezető igazgató méltatta. Az Elnökség határozatban mondott köszönetet azoknak a gazdaságoknak, akik nagyban hozzájárultak a rendezvények sikeréhez.

Beszámolót hallottunk a Szimentáli Világkongresszusról.

Áttekintettük az eltelt háromnegyed év pénzügyi helyzetét.

2002. november 1-től felvételre került Vágó Barnabás állattenyésztő mérnök küllemi bírálói munkakörben. Munkáját elsősorban az alföldi régióban végzi. Elérhetősége: 06 30 53 00 594 mobiltelefonon.

Az "Egyebek" napirenden belül a következők hangzottak el: a FVM Termelési Ágazatok Főosztálya megújította a tenyésztőszervezeti elismerésünket újabb három évre. Egyesületünk felvételt nyert az Országos érdekképviseleti és társadalmi szervezetek jegyzékébe. Szóltunk az IBR mentesítés aktuális gondjairól, megtárgyaltuk a belépő és kilépő tagjaink névsorát. Pályázatot nyújtottunk be a Dél-Dunántúli AMC-hez.

A sok tárgyalandó ügy eléggé elhúzódo Elnökségi ülést eredményezett.

Vendégek Stájerországból

2002. október 28 - 30. között az Ausztriai Stájerország küldöttsége látogatta meg a magyarartarka tenyésztőket. A küldöttség programját az OMT Rt. és a Magyarartarka Tenyésztők Egyesülete szervezte. A Gleisdorfi Mesterséges Állomás igazgatója, dr. Karl Bauer kísérte a látogatókat, akik többségében politikusok - országgyűlési képviselők nemzeti és tartományi szinten, a tartományi agrárkamara vezetői - és tenyésztők voltak.

Programjukat az OMT Rt. Szombathelyi Állomásán kezdték, majd Budapesten fogadta őket dr. Solymosi József miniszteri főtanácsadó a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumból. A politika iránt fogékony, érdeklődő társaság hosszasan beszélgetett. A második napon az OMT Rt. Gödöllői állomására látogattunk, ahol dr. Szász Ferenc vezérigazgató adott tájékoztatót a részvénytársaság működéséről, majd bikaabemutató következett. A délután Kocséron töltöttük a Petőfi Mezőgazdasági Szövetkezetben, ahol Tóth Róza elnökasszony mutatta be a fejt és nem fejt magyarartarka állományokat. A legelőn, a gyönyörű napsütésben csodálatos képet mutatott a gulya. Vendégeinkből itt előbújt a mezőgazdász vér, és szünni nem akaró kérdésekkel halmozták el az elnökasszonyt és Horváth Géza főállattenyésztő urat.

MÁSZ elnökségi ülés

A Magyar Állattenyésztők szövetsége 2002. november 27-én tartotta elnökségi ülését a MÁSZ székház tanácstermében, ahol az elnökség kilenc napirendi pontot tárgyalta meg.

– beszámolót hallgatott meg a 2002. év szakmai tevékenységéről

– előzetes tájékoztatást a 2002. évi gazdálkodásról

– jóváhagyta a 2003. évi költségvetést

– a székház vásárlásával kapcsolatos FVM határozat alapján testületi állásfoglalást hagyott jóvá

– Dr. Fésüs László, a munkacsoport vezetője az 1993. évi Állattenyésztési törvény módosítására kidolgozott javaslatot tette meg

– Nemzeti Fejlesztési terv AVOP szóbeli tájékoztatás

– javaslatot tett az Újhelyi Imre díjakra (A MSZSZ Egyed Béla urat javasolta, ezt javaslatot az elnökség elfogadta)

– javaslatot tett a Horn Artúr díjra - Dohy János akadémikust post humus jelölte

MSZSZ összevont testületi ülés

– a testület az elmúlt időszak szakmai eseményeit értékelte

– rendkívüli küldöttközgyűlésre kerül sor, hiszen a választott tisztségviselők mandátuma lejár. A tervezett időpont 2003. január 23.

– a testület létrehozta a jelölőbizottságot, melynek tagjai:

Elnök: Dr. Tatár Gyula

Tagok: Bognár László

Bujdosó Márton

– az "Egyebek" napirendi pont keretében a tenyésztőszervezetek vezetői megállapodást kötöttek a MSZSZ-vel, "A hatósági díjtételek támogatása" című 17380/1/2002 számú pályázat elszámolásáról.

MSZSZ összevont testületi ülés

– a testület az elmúlt időszak szakmai eseményeit értékelte

– rendkívüli küldöttközgyűlésre kerül sor, hiszen a választott tisztségviselők mandátuma lejár. A tervezett időpont 2003. január 23.

– a testület létrehozta a jelölőbizottságot, melynek tagjai:

Elnök: Dr. Tatár Gyula

Tagok: Bognár László

Bujdosó Márton

– az "Egyebek" napirendi pont keretében a tenyésztőszervezetek vezetői megállapodást kötöttek a MSZSZ-vel, "A hatósági díjtételek támogatása" című 17380/1/2002 számú pályázat elszámolásáról.

FORGALMAZHATÓ KETTŐSHASZNOSÍTÁSÚ TENYÉSZBIKÁK

KI.SZ	BIKA NEVE	Apa x Anyai nagyapa	R ² %	tej kg	zsír kg	feh. kg	zsír %	feh. %	R ² %	vég- pont	ráma	izm.	test alak.	tőgy- pont	KTI	ÁR +ÁFA
12303	JOGOS	RADI x SALAMON	96	587	41	33	0.36	0.27	87	84	83	81	83	108	130	1600
12842	LENGE	RADI x HASSAN	89	403	36	27	0.43	0.29	81	98	90	69	111	119	122	1600
12985	LÖNCS	HODSCHA x ROMULUS	84	473	21	18	0.04	0.03	70	103	111	86	109	101	113	1600
13348	IBIS	BOIS LE VI x NAMUR	90	1225	43	39	-0.13	-0.07	65	63	92	52	86	84	142	2000
13349	ICEBERG	VERGLAS x RICARD	87	775	27	21	-0.09	-0.12	60	90	124	66	77	96	120	1600
13399	MAKÁD	UNIVARI x CSÍNOMPALKÓ	89	1030	29	30	-0.25	-0.12	73	100	116	84	73	109	130	2500
13478	NESZTOR	AUROCHET x JÓNÁS	85	808	23	20	-0.20	-0.17	58	99	129	72	104	92	119	1600
13763	NYÍRŐ	RADIK x TERMITE-RED	82	820	29	25	-0.09	-0.07	64	91	122	61	84	101	124	1600
14179	PÁLINKÁS	ZITAT x HORROR	84	942	31	24	-0.15	-0.18	71	113	112	91	106	114	125	3000
14380	PÁC	HUT x RUBEN-RED	82	798	19	22	-0.28	-0.12	68	97	88	88	101	107	119	1600
14428	RAJNA	APRIL x ROMULUS	74	534	24	23	0.05	0.09	57	98	100	82	100	104	118	2500
14500	REFRÉN	ZITAT x HODSCHA	78	897	34	37	-0.05	0.11	61	109	109	95	115	102	134	4000
14503	REZSŐ	HORWEIN x HORROR	77	747	20	26	-0.22	0.00	61	113	108	102	97	114	121	3000
14733	RETNETES	RENGER x HASZNOS	74	735	18	23	-0.25	-0.05	62	115	131	90	104	105	118	2500
14893	SVÁB	RENGER x GYÖMBÉR	57	629	19	23	-0.14	0.02	53	119	120	103	97	114	117	2500
14894	SÁS	MALF x RENNER	59	632	23	21	-0.06	-0.02	54	116	121	100	91	113	117	2500
14989	SEPI	STRAHLIST x PROPELLER	54	535	25	19	0.07	0.01	45	123	114	107	114	110	115	2000

"C" Kategória

14427	REX	HALLING x HÁRI	80	349	17	17	0.06	0.11	67	135	126	110	107	124	109	2500
-------	-----	----------------	----	-----	----	----	------	------	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

FORGALMAZHATÓ HÚSHASZNOSÍTÁSÚ TENYÉSZBIKÁK

KI.SZ			A bika neve			Apa klsz		Anyai nagyapa klsz		Utódok száma		STV alatt g/nap		Utódok SV %		ÁR	
13832			NYILAS			12389			9127	60		1730			104		2000
13951			NÉMET	P		12916	P		6603	182		1653			101		1600
14283			PASSZÍV	P		12860	P		8428	483		1932			101		1600
14588			RÁBA	P		13179	P		7231	510		1472			102		2000
14816			SÁMÁN	P		12916	P		6464	77		1855			105		2000
15504			TUDÓS	P		15762			9330	68		1649			103		1600
15505			TAJTI	P		14459			12349	108		1863			101		1600
15510			TARKA			14084			11837	48		1691			105		1600
15791			TAVAS	P		14595			12860	49		1547			102		1800
15792			TOTEM	P		14016			12860	92		1657			111		2000
16242			VÁSOTT			12928			12401	36		1720			103		1800
16466			CHOTEK	P						31					100		2000